

GELENEKSEL KÜLTÜRÜMÜZDE TAŞ, ZİLE'DE TAŞLARLA İLGİLİ İNANMALAR, UYGULAMALAR VE OYUNLAR

Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI

Sözlüklerde, "Yeryüzünün sertle mi ve katıla mı tabakalarında bulunan maden, tuz ve oksitlere göre de i ik renkte ve de i ik bile imdeki çok sert cisim. olarak tanımlanan ta a, ta deyi! geçmemek gerekir.

"ayatın ve tari#in bütün macerası ta ların gizil sırrında saklıdır. \$ltay %ürklerinin Yaratılı &'sanelerinde, uçsuz bucaksız evrende uçan (İgen, denizden çıkan ta a oturunca ra#atlar ve)

"Denizden çıkan ta fırladı çıktı yüze,
Hemence ta ı tuttu, bindi ta ın üstüne!
Artık Ülgen memnundu, rahatı bulmu idi
Üzerinde duracak bir yeri İmu idi!""#

biçimindeki mitolo*ik anlatıda görüldü ü gibi ta , yeryüzü, insanlar, bitkiler ve #ayvanlar yaratılmadan önemli bir i lev üstlenmi tir.

%anrı suda bo ulmak üzere olan ve kendisinden yardım isteyen ki iyi kurtarmak için +\$a%lam bir ta İsun& der ve suyun dibinden bir ta çıkartır. , itolo*ide ta kurtarıcı, üzerinde durulabilen bir korunak anlamındadır.

- ünya durdukça duran ta lar, en kalıcı belgelerdir. .ünkü ta lar biçimlendirilerek olu turulan eserler ve insan eli ile üzerine i lenen izler, tari#e ı ik tutan geçmi ten gelece e uzanan sa lam kö!rülerdir.

\$nadolu/nun çe itli kültürlerindeki ta la ilgili inançlar incelendi inde tari# öncesi devirlerdeki aterien denilen kültür devrinde, ta ın önemli bir yeri vardır.

Sümer, \$kad, Oabil gibi kültürlerde yer alan ve önemli i levler üstlenen ta , \$nadolu/da " ititlerde ve da#a sonraki kültürlerde #e! vardır.

" ititlerde kutsalı ına inanılan "ava i ta ı, \$nadolu/da "ava 1 %a ları adı verilen ta lar 'eti anlamında kullanılmı tır. 2riglerde görülen \$na %anrıça 3ybele/nin de ba langıçta bir meteor ta ıyla ilgisi oldu u bilinmektedir.

%ürk kültürünün ana belgelerinden 4r#un yazıtlarında ta aracılı ıyla, tari#imizin, kültürümüzün ve medeniyetimizin ilk önemli belgelerine ula tı ımız gerçe i bunlardan ilk akla gelenlerdir.

5yi tali# ve saadet getiren da anlamındaki 3utlug -a 6ygurlara güç ve bereket verir. 6ygur #akanlarından Yü7lun %igin, . in sarayından bir

⁸ Oa#attin 9gel, %ürk , itolo*isi, \$nkara, 8: ;8, s. <==

kızla evlenmek için 3utlug -a 1/nın ta larını .inililere verince düzen bozulur. 3u lar, #ayvanlar tu#a' tu#a' ba rı ır, ka anlar !e !e e ölür, kıtlıklar, kıranlar ba lar. 6ygurlar göç etmek zorunda kalırlar. %ari#imizdeki bu göç anlatısı kayanın kutsallı nı dile getirmesi açısından önemlidir. Ouradan #areketle ta ların da bir ru#u oldu una inanılır.

Yer yüzünde gözle görülen #er ey bir sebe!le yaratılmı tır. %a lar da bu #alkanın en önemli araçlarıdır. , ilyonlarca yıldır ma manın çekirde inden #areket #alindeki lav seli olarak yukarıya çıkması, çatlaklarda to!lanı! olu ması ve bu arada gördü ü basınç ve içinde bulunan mineraller sayesinde kazanmı oldu u bir ener#i vardır.

%a lardaki bu canlılı a ve gizil güce inancın bir uzantısı olarak Yakutlarda yad, yada, sata, 3ı!çak grubuna ba lı le#çelerde cay, cama, 3ırgızlarda ' yta , 4 uz ivesinde ve tüm \$nadolu/da yada ta ı dedi imiz bir ta ın ya mur ya dırma gücüne sa#i! oldu una inanılır.

Ya mur ta ı konusunda 4rtaça 5slam kaynakları da da#il olmak üzere birçok eski metinde çok sayıda e'sane ya da mitolo*ik iz ta ıyan #ik>yeler anlatılır. ?erdizi/nin eserinde yada ta ının kökeni @u# Aeygamberin duasına ba lanmaktadır. “ (uh)eygamber Allah&a dua edi* +asef&e bir isim ,dua- .%retmesini, bu duayı kuyunca ya%mur ya%masını niyaz etti!

Allah nun duasını kabul etti! +asef&e bir dua .%retti! +asef bu duayı bir ta üzerine yazdı! /htiyaten unutmaması için bu ta ı b ynuna astı!

Ou duayla ya%mur ya%masını istedi%i zaman ya%mur gelirdi! Ou ta ı suya 1urursa su hastaya ifa 1erirdi!

Ou ta a nun %ulları mirasçı 1dular! 2%uz, Hazar, 3arluk 1e benzerleri gibi nun nesli ç %aldı! \$ nra, bu ta sebebiyle nesli arasında anla mazlık çıktı!

Ou ta 2%uzların elinde idi! +asef&in %ulları 4bir gün t *lanı* kura çekelim, ta kime çıkarsa na 1erelim!& dediler! Onun üzerine 2%uzlar, aynı ekilde bir ta ya*tılar! Ou duayı nun üzerine de yazdılar! 2%uzların büyüü bu sahte ta ı b ynuna astı! 3ararla tırılan gün gelince, kura çektiler! 5a 3arlukların hissesine dü tü! 2%uzlar ya*tıkları sahte ta ı 3arluklara 1erdi! 6sas ta yanlarında kalda! 2%uz b ylarından Anad lu&da 5ürklerin ta la ya%mur istemeleri bu sebe*tendir!"⁷

%a la ya mur isteme inancının \$nadolu/nun !ek çok yerinde oldu u gibi Bile/de de izleri varlı nı göstermektedir.

Ya mur ya madı ı zamanlarda \$slan -ede, "üseyin ?azi te!esi gibi kutsallı na inanılan yerlere çıkılarak ya mur duası ya!ıldı ı ve bu uygulamada ta lardan yararlandı ı #e!imizin malumudur.

^c D. Ee en 5slam Fo ra'yacılarına ?öre %ürkler ve %ürk (Ikeleri, \$nk. 8: :G, s.;C

Yine Bile/de ya mur duası ya! ı larken <8 ta a dua okuyu! suya atma adetinin varlı ı #alen #a'ızalarımızdadır. Ourada da yada ta ı inancının izleri görölmektedir.

%a ın canlılı ı ve gücü ile ilgili bir anlatıya da -ivanü Hücati/t %ürk/te rastlanmaktadır. OuradaI “Şaydam, *ürüzsüz Ie beyaz bir ta , mühür yüzü%üne takılır ,yada ta ı-, bu ki iye im ek de%mez, çünkü bu ta ın d %asında insanı im ekten k ruma Iardır! Aynı zamanda bu ta , beze sarılı* ate e atıldı%ında yanmaz, hatta kendisi ile birlikte bezin de yanmamasını sa%lar! Ou sınanmı tır! Oir adam susamı sa bu ta ı a%zına k yar Ie susuzlu%u geçer!”⁸ i'adesi yer almaktadır.

.evrelerine belirli tesirler yaydıklarına ve canlı organizmalar üzerinde önemli etkilerde bulduklarına inanılan bazı ta lara eski uygarlıkların kültürlerinde tılsımlı ta lar adı verilmi tir. Si#irli asalarla ilgili inanç da bu konuyla ilgilidir. Ou asalar birtakım ener*ileri çeken, to!layan, dönü türen ta tan ya!ılmı bir alet konumundadır. 9nce \$tlantis/te sonra da , ısır/daki inisiyelerin ellerinde görülen bu si#irli asalardan birinin en son , usa Aeygamber/de görüldü ü üzerine çe itli anlatılar bulunmaktadır.

%ürk kültüründe kartal, aslan ve ka!umba anın çok önemli yeri vardır. Ou #ayvanların i levleri nedeniyle önemsendi i için ta tan #eykelleri ya!ılı! önemli yerlerde kullanılmı tır. Sabrın, uzun ömrün simgesi ka!umba a 4r#un yazıtlarının temel ta ı biçiminde yer alırken, gücün ve azametın simgesi \$slan ta #eykeller biçiminde saray ka!ılarında, 4r#un Yazıtlarına giden yolun iki tara'ında, oradan esinlenerek de günümüzde \$slanlı Yol adı ile \$tatürk/ün anıt kabrinde ve kimi önemli devlet konutlarında kullanılmı tır.

%ürk kültüründe önemli bir yere sa#i! kartal " un 5m!aratorlu u/nda ?ök %anrı sayılmı , - ede 3orkut/ta da ku ların sultanı olarak yorumlanı! %anrı/ya yakın uçucu ku diye tanımlanmı tır. 3ayalık yerlerde yuva kuran kartal çe itli özellikleriyle türkü, m>ni, tekerleme ve iirlerimizde kendine özgü yerini almı tır.

?ücün, kararlılı ın, çevikli in, koruyuculu un ve #areketlili in simgesi olarak görölmesi nedeniyle !ek çok ki i ve kurumların amblemi olarak simgelenmi ktir.

5sa/nın, Beus/un, Sezar ve @a!olyon/un amblemleri kartaldır.

@emrut da ındaki \$ntiokos/un mezarı ölüyü kötü ru#lardan korumak amacıyla kartal ve aslan #eykelleriyle çevrilmi tir.

3artal burada Beus/un oldu u kadar, \$nadolu uygarlı ının da bir amblemi olarak simgelenmi tir. Bile özelinde J , a atk Yalın yazı/ya L km.

⁸ - ivanü Hücati/t %ürk, s. ;8

uzaklıktaki \$ cakeçili köyünde bulunan ve #alen %okat , üzesi giri inde yer alan ta tan ya!ıımı kartal #eykeli dü ündürücüdür.

Ou #eykel, \$dıyaman/da @emrut - a ı etra'ındaki #er biri L/er km. ara ile dikilmi kartal #eykellerini anımsatmaktadır. Ou da bize Bile/de , a at " öyük 3 azısı/nın böyle bırakılmayı! çevredeki \$ cakeçili, 5 dir vb. #öyüklerin de kazılarak , a at " öyü ü uzantılarının su yüzüne çıkarılması gere ini gözler önüne sermektedir. Ou #eykel, kent koruyucu #eykel olu u nedeniyle burada bulunan büyük bir kent kalıntısı gün ı ına çıkarılmalıdır.

Ou day ve ekme in macerası ta ile ba lar. Yiyeceklerimizin bir bölümü, so'ramıza gelene kadar, ya de irmen ta ında, ya el de irmeninde, ya saten ta ında, ya soku içinde bazı i lemlere ta aracılı ı ile u rar.

%a , sıcak yuvamızda duvar olurken, damımızın üzerindeki to!ra ı sertle tirmek için silindir biçimindeki lo ta ı adı ile önemli bir görev yüklenir. Yine sosyal ya amımız içindeİ ark ta ı JolukK, kuyu ta ı J3uyu a ızlarına tolanın sı aca ı büyüklükteki yayvan ta K, suluk, çe melerde yalak ta ı, düven altında çakmak ta ı, dibek ta ı JSiya# ta tan oyularak ya!ılan dibekK, merdivenlerin ilk basama ı olarak ya!ılan ayak ta ı, binek ta ı, 'ırın ta ı, dilek ta ı, si il ta ı, #amamlarda göbek ta ı, camilerde musalla ta ı ve mezarlıkta mezar ta ı bir çır!ıda sayabileceklerimizdendir.

?eleneksel kültürümüzde ta , #e! ön !landa yer almı tır. Oınaların temel ta ından ba lamak üzere akla gelen #er yerde önemli bir i levle kar ımıza çıkmı tır.

?eleneksel kültürümüzde ta ların Bile özelinde önemli bir i levi de #alk a zında *keerüz* denilen *kehriz*lerdir.

; ercimekleri y larken g.ksü sızlamı ! Oebe%e süt Iermek için yatırın
ba ina k mu ki bebekte ses s luk y k!

Oir tarlaya bakmı , bir yatıra bakmı , bir bebe%e bakmı s nra bebe%in
üzerine ka*anı* .yle a%lamı , .yle ba%ırmı ki!!! <eryadı cihanı tutmu ! Ou
sırada yatırdan= gai*ten bir ses yükselmi & ;ercime%in ta la!!!
; ercime%in ta la!!!!& ta a a%ı k.yden duyulmu bu ses! 3adın da ruhunu
teslim etmi bu sesin ardından! 3 .ylüler a kınlıkla te*eye tırmadıklarında
bütün mercime%in ta kesildi%ini g. rmü ler! Anne Ie bebe%i yatırın yanına
defnetmi ler! 2 gün bu gün “5a ; ercimek 5arlası” diye anılır lmu bu
tarla”!>

@e #ikmetse zaman içinde çocu u olmayanların ziyaret yeri #aline
gelmi burası. .ocu u olmayan kadınlar, adak adayarak tarladan yedi
mercimek ta ı alı! yedi gece yastı ının altında tutu! da#a sonra getiri!
tarlaya ta ları bırakmaktadırlar. .ocu u olanlar da bebekleriyle buraya
geli! kurban kesmektedirler. Yıllardır süren bu uygulama son yıllarda
ca#ilce ve çok yanlı bir uygulamaya dönü mü , mercimek ta larını
götürenlerin bir tanesini yutu! altı tanesini geri getirmesi sonucu ve kimi
kadınların da götördükleri ta ları getirmemeleri nedeniyle bugün yerinde
yok denecek kadar azalmı tır.

Oruda üzerinde durulması gereken konu ta tan i'a umulması
boyutudur.

Bile ve çevresinde ta , sosyal ya amımızı ve geleneksel kültürümüze o
denli yer etmi tir kiI beddualarımızdaI

Oa ina ta dü e,
\$idikli%ine ta dursun

gibi ilenmelerin yanı sıra analarımızın #er birini bir amaç için söyledi i)

5a dü tü%ü yerde a%ırdır

5a ıma su ile de%irmen d. nmez

5a l da ba yar

5a ta üstünde lur, eI eI üstünde l maz

5a yerinde a%ırdır

5a atana ekmek at

5a ç. mle%e çar*arsa Iay ç. mle%in haline? : .mlek ta a çar*arsa
yine Iay ç. mle%in haline

biçimindeki özgün atasözlerimizleI

5a a tutmak

5a ta üstünde bırakmamak

5a yürekli

gibi deyimler sadece birkaç örne idir.

< , e#met Yardımcı, özel ar ivi. J0enzer bir varyantı, JSelvi (İkü derlemesiK, , e#met
Yardımcı7Fa#it 3avcar, &'sanelerimiz, , alatyat :GG, s.8;78GK

Bile/de ta tan i'a umma ile ilgili önemli bir uygulama da bekimi ta ıdır.

Bile , ü'tüsü \$ri' 3ılıç/ın 8:M8/de yayımlanan .a ıltı dergisinin birinci sayısındaki yazısında “@ile tarihinin birinci de/resine ait kalıntıların en mühimlerinden biri **Bekimiş Taşıdır!** 6ski ihtiyar bilginlerimiz, bu ta ın (uh tufanından e11el me1cut Idu%u 1e bunun kiliselerde bulunan mai mukaddes- **kutsal su taşı** Idu%unu s.yerler idi! 3iliseler 1e kiliselerde kutsal suyun kullanılması Hristiyanlı%ın zuhurundan s nra ba ladı%ına g.re bu ta Afr dit 6naitis ; eshebi&nin bakiyesinden Idu%u ku11etle tahmin ediliyor! : ünkü bu ta ç ki*tidai bir ekilde ya*ılmı , kaba saba bir eydir! Hristiyanlı%ın zuhurundan s nraki estetik zarafet y ktur!

Ou ta a kadınlarımız tarafından kutsiyet izafe edilir! Oir eyden k rkan kadın, k rkudan müte/ellit bir hastalı%a yakalanmamak için bir ka* ile su g.türür, Oekimi ta ının içine k r 1e içer! 3adınlarımızın yürek kakması tabir edilen k rku hastalı%ına kar ı .teden beri teda/i ekli budur! Ou ta a izafe edilen kutsallık binlerce sene e11eline aittir!A demektedir. Ou ta bugün \$ltinevler semtinde "idayet \$çı ve "üsnü Ooz/a ait evlerin arasında duvar içinde kalmı tır.

\$ra tırmacı 6'uk , iste!e " idayet \$çı /ın e inin) “9.%sü a%rıyan, kalbi sıkı anların ta ın çukurlu%unu .nce suyla yıkayı* d ldukdktan s nra a%rıyan yerlerine sürdüklerini, ba ı a%rıyan suyu ba ına, sırtı a%rıyan sırtına sürdüklerini, karnı a%rıyanların içtiklerini, k nu ma .zürlü ç cuklara bu ta tan su içirttikleriniA anlattı ını kendi sitesinde yayımlamı tır. Bile/nin en eski gazetecilerinden " üseyin " o can/ın ta#mini ölçüsünü yüksekli inin INN cm, eninin GN cm, kalınlı ının da CN cm. 3adar büyük bir ta , oyuk biçimindekinin de yüksekli inin <Ncm, ça!ının da CL cm kadar oldu unu söyledi i ve ara tırmacı \$#met -ivriklio lu/nun teyit etti i, bizim de #alen #a'ızamızda bulunan bu ta bir, bir buçuk metre yüksekli inde bir ta tır.

Yalnız dikkatlerden kaçmaması gereken #usus. Ourada, bekimi ta ının yanında bir de Sırt ta ı denen ve özellikle sırtı a rıyan, bel a rısı çekenlerin “**Sırtım demir, belim bek,**” biçiminde bir sözü yineleyerek sırtlarını sürdükleri sırt ta ı denilen bir ta da#a bulunmaktadır.

-uvar içinde kalan ta ın Oekimi %a ı olmayı!, Sırt %a ı olma i#timali yüksektir.

Ou ta tan ba ka Bile/de aynı amaç için ziyaret edilen bir Oekimi 5a ı da#a bulunmaktadır.

Ou ta \$ra tırmacı , .&min 6lu/nun Al*erenler Benneti 5 kat adlı eserinde de yer verdi i ve Bile/de #er okula ba layan çocu un götürülmesi gelenek #aline gelen , uallim -ede ziyareti nedeniyle #e!imizin en az bir kere ziyaret etti i Oekimi -ede/dir.

Bile - evlet "astanesi ba#çesinde , u#arrem -ede türbesinin kar ısında, mezarsız sütun biçiminde bir ta bulunmaktadır. Ou ta , #avuz eklinde bir çukurun içine dikili olu! yörede yürek kakması denilen korku #astalı ina yakalananların ziyaret ettikleri yerdir. Sütunun dibindeki kurna eklinde olan çukurlu a su dolduru! aldıkları suyu evlerine götürü! üç gün içerlerse i'a bulacaklarına inanılmaktadır.

Oekimi -ede/nin sütun eklindeki ta ı #alk arasında **dilek taşı** olarak da bilinir. Biyarete gelenler önce dilek diler, sonra bu ta ı kucaklar, ta ı kucaklarken elleri bir birine kavu anlar dilekleri olaca ina inanır.

Ou ta a, mum yakılan mek>nda, üzerine adak mumunun artı ı sürülmü küçük ta ya!ı tırmak da yine dilek ta ı uygulamasının Bile/de yaygın olan biçimidir. 3üçük ta ya!ı tırmanın yanı sıra aynı mek>nda sayıları CN/nin üzerinde küçük çakıl ta larını dilek tutu! ikiye ayırmak ve ayrılan bir !arçayı tek olursa, ya da çi't olursa u dile im yerine gelecek biçiminde tek çi't ya!mak da yine dilek ta ı uygulamasının bir ba ka biçimidir. JOu uygulamaların Bile ve çevresindeki bazı yatır ba larında da ya!ıldı ı bilinmektedir. Sayın Oekir \$İtındal/ın, sayın Oekir \$ksoy/un ve kimi ara tırmacıların i'adeleri ile aynı mıntıkada i'a amaçlı iki Oekimi %a ndan da#a söz edilmektedir.

8=78; &kim 8:GM/da Samsun/da ya!ılan %ari# Ooyunca 3aradeniz Sem!ozyumunda bir bildiri sunan Aro'. -r. , ünir \$talar/ın \$naitis , es#ebini dile getirerek verdi i bilgilerde de belirtildi i gibi "ristiyanlı ın yayılmasıyla ortadan kalkan \$naitis mes#ebine inananlardan binlerce ki i kasım ayının ilk #a'tası Bile/ye gelerek \$naitis ta!ına ının etra'ında to!la ırlar, !a!azları dini bir törenle taç giyer, günlerce bu yörede kalarak e#re bir canlılık getirir, ticari #ayatı canlandırırılmı .

Ou to!lantılardaki canlılıkla #alkın kilise anlamındaki **Deyr** sözcü ünden bozarak **Deri** dedi i **Zile Panayırı** olu mu tur. Ou !anayır gelene i #alen sürmektedir. Ou döneme ait en önemli kalıntı Oekimi %a ıdır. Oekimi ta ndan ba ka bu devreye ait !ek çok sütun ba lıkları, l>tin kitabeleri, koç #eykelleri vb. mabet kalıntısı ta bulunmaktadır. Ou nedenle iyi bir sa#a ara tırması ya!ılmalı ve i'a amaçlı bazı uygulamalara kaynaklık eden bu ta ların tes!iti ya!ılarak belgelenmelidir.

%a larla ilgili inanma ve uygulamaların biri de si il oca nda ocakzadenin si il üzerine dua okuyarak gücüne inandı ı ta ı si il üzerinde gezdirerek si ili giderme olgusu Bile ve yöresinde ta larla ilgili inanma ve uygulamaların bir ba ka boyutudur.

Bile/de bazı ya lı kadınların ye il renkli ye im ta ı yüzükler taktı ina #e!imiz tanı ızdır. ?ücüne inanılarak bilinçli bir ekilde takılan bu yüzükler sinirleri gev etici, vücut dengesini sa layıcı, böbreklerin düzenli

çalı masına yardımcı olu u ve kanamayı durdurucu özelli i için takılmaktadır.

\$nadolu medeniyetlerinde de erli ta lar çok kullanılmı tır. Eri ta ların göbeklerine yakut gibi taşlar yerleştirilerek hastaların şifasını sağlamak için kullanılmaktadır. Eri ta ların karanlık yerlerden geçerken duyulan korkuyu yenmek için takıldığı da bilinmektedir.

%a ıyana de erinden dolayı ra#atlık, zenginlik ve #uzur veren, a k ve sadakat duygularını kamçıladı ina inanılan altının Bile/de ısrarla gelinlere dozu yüksek tutularak takılması da bo a de ildir. %akı olarak kullanılan ta ların altında mutlaka bir i'a unsuru göze çar!maktadır.

Bile \$pta lınsözgümlü yazıtıBile ŞyeŞyörSın de ta la ilgili inanma ve uygulamalar o kadar çe itlidir ki örne in mezar ba ına mıtıyuls,r0a%.! İslan bar

Öyükler arasında oynanan bu oyunda sayı maca ile ebe seçilir. 4yuna katılanlarda sayı sınırlaması yoktur. &n az dört ki inin oldu u oyunda sekiz 1 on ki inin oldu u da görülmektedir.

"erkes kendine uygun orta büyüklükte, yarım, bir, iki kilo gelebilecek bir ta alır. 4rtaya irice bir kaygan ta yerle tirilir, üzerine de yumruk kadar bir ta konur. Ou iki ta ın üst üste kondu u yere kale denir. &n az on adım mesa'eye de uzun bir çizgi çizilir.

. izginin ötesinden sıra ile büyük ta üzerindeki küçük ta ı kaleyi vuru! devirmek için eldeki ta lar atılır.

%a ı JkaleyiK bir ki i vuru! devirirse, ebe vurulan ta ı sıçradı ı yerden getiri! büyük ta ın üzerine koyuncaya kadar, ta ı atı! da vuramayan ve çizginin ötesinde kalanlar kendi ta larına ko u! ya mük diyerek ta larına ellerini sürerler, ya da ta larını ka!ı! ko arak çizginin arkasına gelirler.

&be ta ı yerine koyuncaya kadar bir iki ki i ta ını ka!ı! geçebilir, a ır kalan birkaç ki i de sadece ta ına elleyebildi i için, ta ının ba ında kalır. 4yun #enüz ta ını atmayan ve ta ını ka!ı! yakalanmadan çizginin ötesine geçenlerin kale ta ını vurmak için çizginin ötesinden atı ları ile devam eder. . izginin ötesinden kaleye yakla ı! ebeye yakalanmadan vurmak da serbesttir. . izgi ile kale arasında #er#angi bir ki i ebeye yakalanırsa o ki i ebe olur, #erkes çizginin ötesine geçer ve oyun yeniden ba lar.

&be tara'ından, vurulan ve sıçrayan kale ta ı çabucak yerine konur da ta larını almak için ko anların, veya ta ını alı! çizginin ötesine ko anların biri yakalanırsa o ebe olur, oyun yeniden kurulur.

3imse ta ı çizginin gerisinden atı! vuramazsa, ebe ortada duru! ko arak ta ına varmak isteyenleri tutmaya çalı ır. &lbette ta a ko mak için sa dan soldan geçmeye çalı ılır. &be bir tara'a ko arken öbür tara'taki #ızlı davranı! geçer.

Ou oyunda kaleyi arkadan vurmak da serbesttir. %a ının ba ına geçmi bir ki i, ebe çizginin ötesinden geçmek isteyenlerle me gulken kaleyi vuru! devirebilir. 3ale yıkıkken #erkes geçebilir. &benin görevi burada #em kaleyi korumak, #em de kimsenin geçmesine izin vermemektir. 3ale sa lamken ebe kimi yakalayabilirse ebe o olur. 3imse yakalanmadan çizginin ötesine geçerse, ebe de i meden oyun devam eder.

Bileye özgü bir oyun olan kel m tah, #ıdrellez, nevrüz, kiraz seyri gibi kırdı ve ba larında ailelerin bir araya geldi i zamanlarda oynanır.

Sözümü ta larla ilgili bir iirimle bitirmek isterim. Saygılarımla.

ÇAKIL TAŞI

0en bir çakıl ta ıydım dere a zında
0inlerce yılı görmü geçirmi

Sel sularında yıkanmı yüzü
Yazın güne
31 in kar altında
&riyi! akımı

@ice ta lar yakın kom umdu
Yan yana yamaçta
3 arda ya murda benim gibi a inan
3 imi gerdanlık olan boyunlarda
3 imi
5nce !armaklarda !ırlanta adına duran

Seyirine doyamazdım
3 ayalar arasından göz kır!an 'iruzenin
, avi mavi bakı ının

- a köylerinde
@azara kar ı iyi gelir deyi!
. ocukların omuzuna dikilen
4 güzel mavi ta ın
Seyirine doyamazdım

- onuk kırmızısı içinde akik
0ir sevda ta ı idi sanki
. obanların
3 avalına ü'ledi i
Yanık bir türkü gibi

Da#atlık ve #uzur veren ke#ribar
Sarı rengiyle
%atlı bir uyku getirirdi
" e!imize

\$ltın renkli to!az
Faka satardı
, avi renklisine

" e! !e inden ko ulan zümrüt
- o ayla bütünle mi ye ili içinde
6n ç k beni se!er insanlar derdi
- o ru da söylerdi #ani

%emizli in ve güzelli in sembolü
'elin gibi beyaz sede'
%a ların arasında belirince

0ir saygı uyandırırdı sessizce

4ltu ta ı kara kara !arıldar
6n ç k beni kullanır insanlar derdi
%es!i#inden
\$ ızlı ına kadar

0eyo lu ta ı ka#ka#alar atardı övünerek
0enimle aldatırlar insanları
: %u kıymetli ta diye satarlar
He*inizin rengine b yayı*
/handırırlar

" er türlü a rıyı kesen bakır ta ı
Sertli iyle bilinen granit
, ermer
@ece'
4 !al
Hal
" er biri bir i e yaradı da
. imentosu çalınmı sıva içine
5n aat #arcı olmak dü tü bana

@ice ta lar mücev#er kutusunda
6l bebek gül bebek
0en teras katında dökük bir sıva
- ü tü dü ecek

3 \$Y@\$3 . \$

8. , u#arrem 3aya, , itolo*iden &'saneye, 0a lam Yay. 5st. CNN;
- C. BÜ#re 5ndirka , %ürk , itosları ve \$nadolu &'sanelerinin 5zsürümü, 5mge 3it. Yay. 5st. CNN;
- =. 0a#aeddin 9gel, %ürk , itolo*isi, %%3 Yay. \$nk. 8: ;8
- <. Ya ar .oru#lu, %ürk , itolo*isinin \$na "atları, 3 abalcı Yay. 5st. C>NN
- L. Aro'. -r. " ikmet %anyu, %ürklerde %a larla 5lgili 5naçlar, 3 ültür 0ak. Yay. \$nk. 8:G;
- M. @ilgün Sözer, %a ların ? izli ?ücü, Sınır 9tesi Yay. 5st. CNN;
- ; . , e#met Yardımcı, %ürk " alk &debiyatında @esir, (rün Yay. \$nk. CNN<